

Az Immaculata szobor

A pestistől való megszabadulás reményében 1739-ben a Szeplőtelen Szűz Fogantatása fogadalmi oszlopot állíttatott gróf Zichy Miklós. A pestis Zsámbékon 1939 őszéig tartott.

A pestisoszlopok funkciójukat tekintve többszörös liturgikus feladatot láttak el. Felállításának indíttatásai:

- A hívek Isten számára engesztelő áldozatként állították, hogy szabadítsa meg őket a pestisjárványtól.
- A pestis elmúlásával, hálaból Istennek, hogy a vészt elkerülték, túléltek.
- Kevésbé vallási, inkább egészségügyi ok, a pestis leginkább ott terjedt, ahol sok ember gyűlt össze zárt helyen (pl.: templomok).

A pestis 1739-es Zsámbékra érkezével Zichy Miklós feltehetően jobbnak látta, ha a miséket a kastélyon belüli magánkápolnájából a piactér közepére helyezi át. Így feltételezhető, hogy az emlék még a pestis ideje alatt elkészült 1739 késő őszéig.

Az Immaculata teljes magassága körülbelül 11 méter volt. Az emlékmű 8,5 méter és a Mária szobor 2,5 méter magas lehetett.

Az oszlop négy szintre tagolódik:

1. Alsó talpazat
2. Felső talpazat
3. Pillér
4. Immaculata szobor

Az emlékoszlop kőanyaga a zsámbéki kőbányából származhat. A felhasznált kőanyag a felső-miocén korból származó durva mészkő.

Az emlékoszlopon ábrázolt szentek:

- Szűz Mária
- Szent Sebestyén
- Szent Rókus
- Palermói Szent Rozália
- Názáreti Szent József
- Szent Anna
- Xavéri Szent Ferenc
- Nepomuki Szent János
- Szent Flórián
- Szent Donát
- Mária Magdolna
- Árpád-házi Szent Erzsébet
- Szent Vendel

Domborművek:

- Szent Rozália
- Szent Flórián
- Szent Donát
- Mária Magdolna
- Tisztítótűz jelenet

Az oszlop felállítását követő egyházlátogatásról (1744) készült jegyzőkönyv, nem említi az oszlopot.

Az 1747. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv már részletes ír róla. Felsorolja a szobrokat, „körben hét, egyébként tíz” szobrot említ. Nem tesz különbséget a szobrok és domborművek között, feltehetően hét szoborra és négy domborműre utal.

„ ... a Boldogságos Szűz Mária, körben hét egyébként tíz szobor, Szent József úgymint Szent Anna, Xavéri Szent Ferenc, Szent Sebestyén, Szent Rókus, Nepomuki Szent János, Flórián, Donát, Mária Magdolna, és Szent Rozália.”

Az 1817-es jegyzőkönyv további fontos adatokat jegyez fel. „A nagy téren áll a Concept. Immac. elegáns és hatalmas szobra, melyet Zichy Miklós főkezűsége csináltatott. Mintegy 4 és ½ öl magas mű, quadratkövekből faragták, Szent József liliommal, Xavéri Szent Ferenc, Sebestyén, Rókus, Flórián, Donát, Rozália és Szent Erzsébet szobrai díszítik. Sajnos a szobormű megviselt állapotban van”. Ebben a leírásban Márián kívül már csak 8 szentet sorolnak fel.

1829-ben a canonica visitatio (kánoni látogatás) sürgette a szobor helyreállítását, mely 1862-ig váratott magára. Gózon György plébános és jótévedők részlegesen restaurálták.

1870-ben Gózon György 200 Ft-t adakozott az emlékoszlop javára. Heller Antal zsámbéki jegyző inkább a plébánia Zsámbék községe felé fennálló adósságainak törlesztésére fordította. A Zichy kastély előtti nagy tér közepét az 1890-es évek közepén felparcellázták, majd a telkek tulajdonosai beépítették. Így az Immaculata emlékoszlop egy kifarcellázott telek mélyére került.

A kastélyt 1905-ben megvették a Keresztes nővérek, és itt alakították ki magyarországi központi tartományházukat.

1922-ben levelet írt Radnich Imre plébános Prohászka Ottokár székesfehérvári püspöknek, melyben engedélyt kér, hogy áthelyezzék az emlékoszlopot a zárda előtti térre. A püspök egyetértett, és kérte Radnich Imrét, hogy közvetítse a falu felé álláspontját. A növekvő infláció sajnos megakadályozta a tervet. 1927-ben Farkas Faul János kereste meg a plébániát, az áthelyezéssel kapcsolatban. Terve az volt, hogy az emlékoszlopot áthelyezzék a zárda előtti térre, és átalakítsák I. világháborús emlékké, valamint a telken egy német kultúrházat szeretett volna építeni. Ez a terv sem valósult meg.

Az első fotó 1925-ben készült az Immaculata emlékoszlopról. (1.kép) Az oszlop alsó talpazatát fehérre meszelték. Körben, a kerítés köoszlopai is frissen meszeltek. (2.kép)

A következő két (3., 4.kép) kép feltehetően az 1920-as, 1930-as években készülhetett. Itt jól látható Mária, és a négy szent alakja, és az oszlop közepén a Zichy-Berényi kettős címer.

A következő képet (5.kép) 1936-ban idősebb Deponte József fotográfus készítette. Itt is látható a négy szent alakja és Mária szobra.

Az 1940 körül készült képen (6.kép) megfigyelhető az emlékoszlop további pusztulása. Mária csillagokkal díszített glóriája eltűnt, Szent Anna szobrán a fénysugarak hiányoznak.

Az 1955-ben készült fotón nagy változások figyelhetők meg, a Zichy-Berényi címert lecserélték a Zichy címerre. Mária fejét teljesen átfaragták. A szobrok közül csak Szent Vendel maradt meg, valamint Szent Anna torzója. (8.kép)

(7.kép) Feltehetően a II. világháború alatt sérülhettek meg a szobrok (pl. Mária feje) és a címer.

Az 1963 és 1968 között készült felvételeken (9., 10.kép) már nem látható Mária szobra és a kerítés oszlopai is hiányoznak.

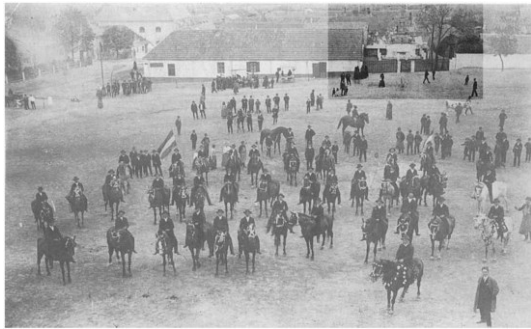
1988-ban újra felmerült a restaurálás és áthelyezés gondolata, mely annyiban különbözött az 1927-es tervtől, hogy II. világháborús emlékművé alakították volna. Ez a terv sem valósult meg, viszont az emlékoszlop állapota tovább romlott. (11.kép)

Az 1990-es években újra felmerült a helyreállítás ötlete a Műemlékbarát Kör részéről, de sajnos az anyagi források nem tették lehetővé a megvalósítást.

2001-ben az Önkormányzat szeretne volna restauráltatni és áthelyezni az emlékoszlopot, sikertelenül.

2004-ben ismét pályázatot adott be a restaurálásra az Önkormányzat és a Műemlékbarát Kör, de ezúttal sem jártak sikerrel.

Az emlékoszlop állapota meglehetősen rossz. A hét szoborból már csak Szent Vendel alakja maradt, rendkívül rossz állapotban van. Az oszlop tetején Mária alakja teljesen eltűnt és a domborművekből sem maradt semmi, egyedül Rozália domborművéből maradtak meg formák. Az emlékmű körüli kerítés oszlopai és összekötő vasai is eltűntek.

1. kép

2. kép

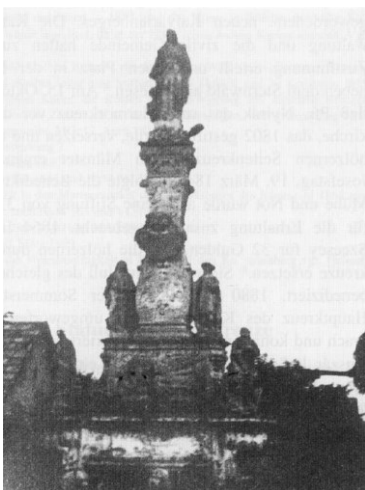
3. kép

4. kép

5. kép

6. kép

7.kép

8. kép

9. kép

10. kép

11. kép

Törökkút napjainkban